

Obsah:

Přátelství s Bohem v Knize života svaté Terezie z Avily	1
<i>P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.</i>	
Duchovní vzlety (4. část)	10
<i>Miriam – Malá Arabka</i>	
Z vánoční promluvy svatého Bernarda	12
<i>P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.</i>	
Zemřela sestra Archanděla Vlasta Pastyříková	16
<i>(Zpracoval P. Gorazd, O.Carm.)</i>	

Přátelství s Bohem v Knize života svaté Terezie z Avily

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Takzvaná Tereziina „definice modlitby“

Pro svatou Terezii je vnitřní modlitba: setkání s Bohem jako s přítelem, jak to napsala v asi nejčastěji citovaném odstavci Knihy života (8,5):

Vnitřní modlitba není, podle mého názoru, nic jiného než přátelský kontakt, časté přebývání o samotě s tím, od něhož víme, že nás miluje.

Nový německý překlad¹ se záměrně odchyluje od překladu tradičního. Jeho autoři v poznámce pod čarou vysvětlují: pro Tereziin způsob modlitby je důležité, že modlitba je něco nenuceného, nezaslouženého a nezištného. A nemusí se jednat o „rozhovor“, ale prostě o setkání – bez mnoha slov. Takže tento úmyslně mírně odlišný překlad, který ovšem chce být věrný originálu a zároveň obsáhnout zmíněné významové odstíny, zní: *„Vnitřní modlitba není, podle mého názoru, nic jiného než prodlévání u přítele, s nímž se často scházíme sami, prostě abychom byli u něj, protože s jistotou víme, že nás miluje.“*

Pro nás stačí, když zdůrazníme: Terezie tu přirovnala vztah s Bohem k přátelství. A modlitbu chápala jako setkání dvou přátel.² Všimněme si

¹ Srov. Teresa von Ávila, *Das Buch meines Lebens*. Přeložili a úvodů opatřili Ulrich Dobhan, OCD, a Elisabeth Peeters, OCD. Freiburg-Basel-Wien 2001.

² K tomu viz také: DAVID PEROUTKA, *Pramen. Vnitřní život podle Terezie z Avily*, Kostelní Vydří 2013, str. 76-79.

blíže, v jaké souvislosti to napsala. V těchto větách navazuje na předchozí své řádky. Tam Boha zcela spontánně nazvala přítelem. A protože vzápětí pocítila, že by to měla ještě vysvětlit, proto připojuje slova, která už jsme uvedli. Jaké jsou tedy ony věty bezprostředně předcházející?

A kdo s vnitřní modlitbou (dosud) nezačal, toho já pro lásku Páně prosím, aby si nenechal uniknout tak velké dobro. Není se tu čeho bát, nýbrž po čem toužit! Neboť i kdyby (ten člověk) nebyl (ve vnitřní modlitbě) pokročilý (...), snadno bude (skrze ni) nabývat poznání co do cesty k nebi; a vytrvá-li, pak důvěřuji v Boží milosrdenství, že (totiž) Boha si ještě nikdo nevybral za přítele nadarmo.³

Výlet do češtiny v době svaté Terezie

Historik Petr Mařa vydal před časem obsáhlou knihu: *Svět české aristokracie (1500-1700)*.⁴ Ta mimo jiné obsahuje zajímavou kapitolu o tehdejšímu významu českého slova *přítel*, *přátelé*. Ve smýšlení českých a moravských současníků svaté Terezie mělo toto slovo totiž mnoho významů. A směrodatné pro rozlišení, o který z nich se jedná, byly přívlastky, které u slova *přítel* stály.

Krevní přítel nebo *přirozený přítel* znamenalo: pokrevní příbuzný. *Spřízněný přítel* byl příbuzný nepokrevní, sešvagřený. Přičemž označení *blízký přítel* znamenalo blízký příbuzný. Tedy nejednalo se tu o vyjádření toho, jak jsou si dotyčné osoby blízké svým smýšlením, ani jak silná náklonnost je pojí! Přítel v našem smyslu slova byl nazýván *pravý přítel* nebo *věrný přítel*. Protikladem je *nevěrný, nepravý, falešný přítel*.

Tehdejší myslitelé o přátelství důkladně filozofovali. Podle nich k opravdovému přátelství patří:

- důvěra (mohu druhému věřit úplně stejně jako sám sobě), „jednota myslí“,
- s ní spojená svoboda a otevřenost ve vzájemném kontaktu,
- obětavost: ochota pomoci příteli, obětovat tomu i vlastní prospěch,
- stálost: ta se ovšem osvědčuje až zkušeností – v těžkých chvílích.

Společné slovo *přítel* v důsledku působilo, že pro tehdejšího člověka nebyla mezi příbuzenstvím a přátelstvím tak velká významová vzdálenost, jako je v myšlení našem.

³ Využívám nového překladu Tereziina díla od otce Vojtěcha Kohuta, OCD, který zjednodušuji a zde i zkracuji. Podobně i v dalších citacích v tomto článku jeho překlad někde mírně upravuji, dávám přednost co nejsnazší srozumitelnosti před doslovností.

⁴ Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004. Zmiňovaná kapitola je na str. 643-656.

Kořenem slov *přítel* a *přátelství* je sloveso *přát* (dobro). Přítel je prostě „*přející (člověk)*“. Důvodem oné přejícnosti je u příbuzného příbuzenské pouto, u přítele (v našem slova smyslu) je důvodem přátelská náklonnost. V důsledku by to mělo znamenat, že každý příbuzný by měl být přející. Přičemž zkušenost často ukazuje, že přítel bývá přející intenzivněji než příbuzní.

Přátelstvím byly tedy ve světě české aristokracie v 16. a 17. století označovány všechny typy pozitivních vztahů, předpokládající vzájemnou pomoc a podporu. Teprve období romantismu vyčlenilo přátelství z příbuzenských svazků a začalo přátelství chápat tak, jak je nám to vlastní i dnes.

Přátelství v životě svaté Terezie

Terezie hovořila a psala svou rodnou řečí – španělsky. Španělské slovo *amistad* je – stejně jako latinské slovo *amicitia* – odvozeno od přátelské lásky (*amor*) a od slovesa „milovat“ touto láskou (*amare*). Zmíněný nový překlad Tereziiných spisů do němčiny obsahuje v připojeném slovníčku základních Tereziiných pojmů také heslo přátelství a základní informace k němu.

Přátelství (amistad) bylo charakteristickým rysem Tereziiny osobnosti. Víra byla pro Terezii *přátelstvím*, používá i výraz „*jedinečné přátelství*“ (*particular amistad*; 7,1). A mnoho jejích vztahů s druhými lidmi mělo podobu a intenzitu přátelství.

Nadto Terezie pojem přátelství používala i k vyjádření jiných druhů své náklonnosti. Píše o sobě také, že byla v dětství „*přítelkyně knih*“, že je „*přítelkyně obrazů*“ (9,6), „*přítelkyně vzdělavců*“ (13,18). Čili výraz: *přítel(kyně) někoho/něčeho* se v jejím vyjadřování objevuje častěji a nepoužívala jej takto pouze o sobě, ale i o jiných lidech.

Protože přátelství bylo Tereziiným charismatem, nepřekvapí nás, že Terezie i vnitřní modlitbu definuje jako přátelský kontakt s Bohem (případně s Ježíšem). Z tohoto příkladu lze vyvodit cenná poučení. Na jedné straně je okamžitě zřejmé, že při vnitřní modlitbě jde o osobní vztah s Bohem. Bůh je „ty“ vůči „já“ každého z nás, kdo se k němu modlíme. A na druhé straně z toho vyplývá, že nestačí pouze vymezit určitý čas modlitbě, protože pravé přátelství trvá při všem, co děláme. Ustavičně.

V každém dobrém přátelství se člověk svému příteli stále lépe přizpůsobuje a připodobňuje. Přátelství nás utváří. A stejně tak ve vztahu s Bohem se člověk stále lépe přizpůsobuje a připodobňuje svému Příteli – Bohu.

A čím víc se Terezie nořila do přátelství s Bohem, tím víc se Bůh stával středem také jejich přátelství s lidmi. Toho všeho si ještě všimneme blíže.

Takzvané „partikulární přátelství“ (přátelství, při kterém se přátelé spolu vydělují od ostatních a uzavírají se jim) není správným přátelstvím. To Terezie důkladně vysvětlila ve svém spise *Cesta dokonalosti*. My se přidržíme pouze Tereziina díla *Kniha života*. (Všechny číselné odkazy v textu článku se vztahují k této Tereziině knize, pokud není výslovně uvedeno jinak.)

Tereziina přátelství s lidmi

Terezie pěstovala po celý život mnohá krásná přátelství. Už při vyprávění o svém dětství a mládí vícekrát zmiňuje, že byla u druhých oblíbená. O sestřích augustiniánkách v klášteře, do něž byla během svého dospívání umístěna na výchovu, později napsala: *Všechny mi byly nakloněny, neboť v tom mi Pán dával milost, abych všude, kde jsem se ocitla, vyvolávala symaptie, a tak jsem byla velmi milována.*

I později v její dospělosti byla přátelství jejím charismatem. Stačí zmínit například její přátelství se sestrou Marií od sv. Josefa (Salazar) nebo s Jeronýmem Graciánem. Sestry v klášteře Vtělení, se kterými si rozuměla, nazývá *přítelkyněmi* (viz kapitoly 35 a 36).

Zmiňuje ale také zkušenost, že některá její přátelství jí byla ke škodě, protože časté návštěvy hostů v klášteře a její dlouhé rozhovory s nimi jí bránily věnovat se dost soustředěně modlitbě (7,6). Když vysvětluje, že v první fázi svého řeholního života dlouho kolísala mezi úsilím o věrnost Bohu a vlažností, skepticky konstatuje (7,22): *Neboť k tomu, abych upadla, bylo mnoho „přátel“, kteří mi pomáhali; (ale k tomu,) abych povstala, jsem shledávala, že jsem tak sama, že se nyní divím, jak je možné, že jsem nezůstala na dně, a chválím milosrdenství Boží, neboť to byl pouze On, kdo mi podával (pomocnou) ruku.*

Nicméně tuto její skepsi je třeba brát s rezervou, protože na tomtéž místě předtím zdůrazňuje, jak velmi jí tehdy prospělo, že měla možnost mluvit o vnitřní modlitbě s osobami zkušenějšími, než byla ona sama. O tom se zmíníme ještě později.

A po prožitku „afektivního osvobození“ (24,5) Terezie vysvětluje, že už pak nedokázala přátelit se s lidmi světa: (...) *neboť jsem už nikdy nedokázala uzavřít přátelství ani mít útěchu nebo výraznější náklonnost, leč k osobám, u nichž poznávám, že (přátelství, útěchu a lásku) mají i vzhledem Bohu a snaží se mu sloužit. Ani to (mít s nimi hlubší přátelství) ne-*

bylo v mé moci. A nebylo to lepší ani vůči příbuzným a přátelům. Pokud to (že daná osoba žije v přátelství s Bohem) nepoznávám, nebo nejde o osobu, která pěstuje modlitbu, je mi bolestným křížem s někým takovým jednat. Je tomu tak, jak jsem naprosto přesvědčená, bez jakékoli výjimky.

A uvádělo ji do rozpaků, když zdrojem pokušení, které ji nepozorovaně svádělo, aby ulpěla na slávě, majetku či uspokojení, pro ni byli právě přátelé (39,18): *Ale od samotných přátel a příbuzných a – co mě nejvíc překvapuje – od velmi dobrých osob jsem se pak cítila být tak tísněna (přičemž oni byli přesvědčeni, že dělají dobře!), že jsem nevěděla, jak se mám bránit nebo co si počít.*

Tereziino přátelství s Bohem

Projdeme si teď Tereziinu Knihu života a všimneme si, jak se vlastnosti přátelství, které jsme (bez nároku na dokonalost jejich výčtu) zmínili z pohledu myslitelů – jejich současníků v českém prostředí, ukazují také v Tereziině přátelství s Bohem. Uvedme si některá místa z *Knihy života*.

1) Přátelství znamená bezprostřední kontakt

Mluvit o přátelství s Bohem bylo před čtyřmi stoletími něco velmi smělého. Terezie žila v prostředí monarchie, kde se kladl veliký důraz na prokazování náležitých úcty. Proto oslovuje Boha: „Vaše velebnosti“ a považuje za urážku Boha (nejen za neposlušnost), když někdo neplní jeho vůli. Ale zároveň Terezie jásá, že Bůh vůbec není odtazitý jako pozemští vládcové (37,5):

„Mohu s ním jednat jako s přítelem, i když je Pánem; neboť chápu, že není jako ti, které zde (na zemi) považujeme za panstvo, neboť oni celé své panování zakládají na umělých (projevech) autority,⁵ mají stanoveny doby na rozhovory (s poddanými) a určeny osoby, které s nimi smějí mluvit; a když má nějaký ubožáček nějakou záležitost k vyřízení, kolik běhání, zajišťování si výsad a kolik námah ho to stojí, aby ji mohl s nimi projednat! Ó, a což teprve, když se jedná o krále! Zde lidé chudí a neurození nemají co klepat, nýbrž musejí prosit ty, kdo jsou mu blíže.

(...) Ó, můj Pane, ó, můj Králi! (...) S Vámi se může probírat všechno a může se s Vámi mluvit, jak jen budeme chtít, jakmile se zbavíme prvního údivu a bázně před Vaším Majestátem, ačkoli nám zůstane ještě větší (bázeň) – totiž abychom Vás neurazili; ovšem ne ze strachu před trestem, můj Pane, protože ten ve srovnání s možnostmi o Vás přijít neznamená nic...“

5 Níže z textu vyplývá, že tím myslí například královský doprovod či vojsko, chránící krále, ap.

2) Přátelství znamená nezištné prokazování lásky

Způsoby, jak se láska a náklonnost mezi přáteli projevují, jsou rozmanité. Základní význam má upřímný a aktivní zájem o druhého. A s ním se pak pojí i sdílení bolesti, starostí, snášení nouze, příležitostné dárky a projevy pomoci. Terezie je přesvědčena, že Bůh svým přátelům prokazuje svou dobrotu v dostatečné míře (11,12):

Co byste neudělal Vy, můj Pane, co by nebylo k většímu dobru duše, když víte, že už je vaše a že se vydává do vaší moci, aby vás následovala kamkoli, až k smrti na kříži (Flp 2,8), a že je rozhodnuta vám jej pomoci nést a nenechat vás s ním samotného? Kdo by v sobě viděl tuto rozhodnost, ne, nemá se čeho bát. Duchovní lidé nemají proč být sklíčení. Když už je (člověk) na tak vysokém stupni, jakým je touha stýkat se o samotě s Bohem a zanechat světských kratochvílí, ta největší část (práce) už je vykonána. Chvalte za to Pána a důvěřujte v jeho dobrotu, která jeho přátelům nikdy nechyběla.

3) V přátelství je stěžejní hodnotou věrnost

A Terezie opakovaně zmiňuje, že Ježíš je dobrý přítel, který nás vede, který je ochoten se obětovat, pomáhá, posiluje, vždy bude věrný (22,6-7):

Když je přítomen tak dobrý přítel, když má člověk tak dobrého kapitána, který je první ochoten trpět, všechno se dá snést. On pomáhá a posiluje; nikdy nezklame; je opravdovým přítelem.

Takže, Vaše milosti, pane, nechtějte jinou cestu, i kdybyste byl na vrcholku kontemplace; tudy jdete bezpečně. Tento náš Pán je tím, skrze něhož k nám přicházejí všechna dobrodíní. (Žid 2,10; 2 Petr 1,4.) On vás bude učit. Když budete hledět na jeho život, uvidíte ten nejlepší vzor. Co víc chceme od tak dobrého přítele po boku, který nás nenechá (bez pomoci) v trápeních a protivenstvích, jež způsobují lidé světa? Blahoslavený, kdo jej bude opravdu milovat a mít jej stále u sebe.

(25,17) Ó, můj Pane, jak opravdovým jste přítelem; a jak jste mocným, neboť když cokoli chcete, můžete to a nikdy nepřestáváte mít rád, pokud vás ti druzí jen⁶ mají rádi! Kéž Vás chválí všechny věci, Pane celého světa! Ó, kdo by byl s to do celého světa volat, aby vypověděl, jak jste věrný vůči svým přátelům! Všechny věci zklamou; vy, Pane jich všech, nezklamete nikdy. Jen nepatrné je to, co dopouštíte, aby vytrpěl ten, kdo vás miluje. Ó, můj Pane, jak jemně a působně a př jemně s ním umíte jednat!

6 Důležité je Boha milovat, byť zůstáváme lůžníky. A milovat Boha znamená pro Terezii snažit se o vnitřní modlitbu.

4) Přátelství umožňuje vyjevovat druhému tajemství svého srdce

Terezie prožila prvních dvacet let svého života v klášteře způsobem, který považovala po duchovní stránce za bolestně vlašný. Když o tom později psala, byla přesvědčena, že by jí velmi pomohlo, kdyby tehdy o stavu svého nitra měla s kým mluvit (7,20):

Je velkým zlem, když se duše ocitá sama uprostřed takových nebezpečí. Zdá se mi, že kdybych měla s kým o to všem rozmlouvat, pomohlo by mi to neupadat znovu, byť by jen ze studu (před danou osobou), když už jsem jej neměla vůči Bohu.

Proto bych radila těm, kdo konají modlitbu, aby se, zvláště na začátku, snažili o přátelství a styk s jinými osobami, které se věnují těmž. Je to nesmírně důležitá věc, i kdyby nešlo o nic víc, než jen že si vzájemně pomohou svými modlitbami; čím spíše, když je v tom mnohý přínos! A já (když i co se týče rozhovorů a obyčejných lidských kontaktů, ba i těch, které nejsou moc dobré, platí, že se přátelé snaží o to, aby měli s kým si oddechnout a nacházet ještě větší zálibu ve svých nicotných potěšeních tím, že si o nich vyprávějí) nechápu, proč by se nemělo dovolit, aby ten, kdo začne opravdu milovat Boha a sloužit mu, rozmlouval s některými osobami o svých radostech i bolestech, které – jedny i druhé – mají všichni, kdo konají (vnitřní) modlitbu.

Neboť je-li přátelství, které chce (člověk) mít s Jeho Výsostí, pravdivé, ať nemá strach z ješitnosti; a pokud na něj (její) první hnutí zaútočí, (kéž) vyjde z toho se zásluhou. Věřím, že ten, kdo bude takto (o vnitřní modlitbě) rozmlouvat (s druhými) s tímto úmyslem, prospěje sobě i těm, kdo mu budou naslouchat. Bude (díky tomu) víc poučen; a aniž by věděl jak, bude své přátele učit.⁷

Ve vztahu s Bohem při „mystickém promlouvání“, jak ho Terezie popsala v Knize života, se toto duchovní sdílení děje beze slov (27,10): Zde se Bůh a duše dorozumívají jen na základě toho, že Jeho Majestát chce, aby duše rozuměla – bez jakéhokoli jiného prostředku, jímž by si dávali na srozuměnou lásku, kterou si tyto dva přátelé vzájemně prokazují. Tak jako zde (na zemi), když se dvě osoby mají navzájem velmi rády a dobře si rozumějí, zdá se, že si rozumějí i bez vnějších znamení, i jen na základě pohledu.

5) Přátelství tihne ke sjednocení

O této stránce přátelství píše Terezie hned poté, co „definovala“ modlitbu jako přátelské setkávání s Bohem (8,5-7):

7 Terezie tu uvádí svou vlastní zkušenost.

Vnitřní modlitba není, podle mého názoru, nic jiného než přátelský kontakt, časté přebývání o samotě s tím, od něhož víme, že nás miluje. A pokud jej dosud nemilujete (neboť k tomu, aby byla láska opravdová a **přátelství** trvalo, je třeba, aby došlo ke vzájemné shodě stavu⁸ [obou přátel]: Pánova, o němž je zřejmé, že nikdy nemůže mít chyby, a našeho, který je plný chyb, zaměřený na smyslová potěšení a nevděčný), pak nebudete moci ze sebe dosáhnout toho, abyste jej náležitě milovali, neboť on je jiný než váš stav. Avšak když uvidíte, jak moc je pro vás cenné mít jeho přátelství a jak velmi miluje on vás, (pak přece) podstoupíte toto utrpení, že budete mnoho přebývat s někým, kdo je od vás tolik odlišný.

Ó, nekonečná dobrota mého Boha! Neboť se mi zdá, že (takového) vidím Vás a sebe vidím takovouto! Ó, rozkoši andělů, když toto vidím, celá bych se chtěla rozplynout láskou k Vám! Jak jistě přece je, že Vy snášíte toho, kdo snese Vás, že jste s ním! Ó, **jak dobrým jste přítelem**, můj Pane, jak jej obdarováváte a snášíte a čekáte, až nabude Vašeho stavu, a mezitím snášíte (ten) jeho! Vyzdvihujete, můj Pane, (ty) chvíle, kdy Vás má rád, a pro (pouhý) okamžik (jeho) lítosti zapomínáte na to, čím Vás urážel.

Jasně jsem to viděla na sobě a nechápu, můj Stvořiteli, proč se celý svět nesnaží dospět k Vám **cestou tohoto zvláštního přátelství**: (vždyť lidi) zlé, kteří nejsou Vašeho stavu, činíte dobrými tím, že snesou, že u nich prodléváte, a to i kdyby to byly jen dvě hodiny denně a ačkoli oni nejsou s Vámi, nýbrž tisíckrát přitom odběhnou k světským starostem a myšlenkám, jak jsem to dělala já.⁹ A pro toto násilí, které si dělají, aby setrvali v tak dobré společnosti (Vy vidíte, že v tom zpočátku ještě nemohou [vykonat] víc, ba mnohdy ani později ne), nutíte Vy, Pane, demony, aby je nenapadali a aby den ze dne vůči nim ztráceli sílu, a sílu dáváte jim, aby (nad demony) zvítězili. Ano, nezabýjte¹⁰ – Živote všech životů! – nikoho z těch, kdo Vám důvěřují, a z těch, kdo Vás chtějí (mít) za přítele, nýbrž udržujete jejich tělesný život lepším zdravím a dáváte život (také jejich) duši.

Nechápu, proč se bojí ti, kdo se bojí s vnitřní modlitbou začít, ani nevím, z čeho to mají strach.

⁸ Ve smyslu: stav nitra a odtud i navenek celé existence.

⁹ Terezie tu stále zdůrazňuje význam vnitřní modlitby. A nezamlčuje, že sama při ní mnohdy podléhala roztržitosti.

¹⁰ Snad tu zaznívá vzdálená ozvěna Kristových slov: „Z těch, které jsi mi dal, nenechal jsem zahynout nikoho“ (Jan 18,9).

Bohu se líbí odvaha

Přátelství je tak velká hodnota, že se můžeme cítit nehodni takového daru. Zvláště když náš přítel je výtečný a nás různé příhody opakovaně usvědčují z nespolehlivosti. Takto to Terezie zakusila ve svém přátelství s Bohem (19,10):

K tomu, aby člověk viděl velké projevy Božího milosrdenství, stačí už to, že (Bůh) ne jednou, ale mnohokrát odpustil tolikýrý nevděk. Svatému Petrovi jednou, a mně mnohokrát. Takže mne démon právem pokoušel, abych si nedělala nároky na tak **blízké přátelství** s tím, kterému jsem projevovala tak zjevné nepřátelství.

Jak velká (byla) má slepota! Kde jsem si myslela, můj Pane, že naleznu lék, ne-li ve Vás? Jaká to pošetlost, utíkat před světlem, jen abych stále znovu klopýtala! Jakouto přemrštěnou pokoru vymýšlel ve mně démon: oddělit mě od opory sloupu a od hole, která mě měla podepírat, abych tak velice neupadala! (Ještě) teď se musím pokřičovat,¹¹ neboť se mi nezdá, že bych prošla (jiným) tak nebezpečným nebezpečím, jako je tento výmysl, kterému mě démon učil pod zdáním pokory.

Vkládal mi do mysli, že když jsem tak ubohá a obdržela jsem tolik milostí, jak bych se mohla přiblížit k (vnitřní) modlitbě! Že mi stačí recitovat povinné modlitby jako všechny (ostatní sestry); že – vždyť ani to jsem nedělala dobře – jak bych (tedy) mohla chtít dělat víc; že je to z mé strany nedostatek úcty a znevažování Božích milostí.

Bylo dobré o tom přemýšlet a chápat to, ale uvádět to do praxe bylo velice káňským zlem. Buďte požehnán, Pane, že jste mne z toho tolik uzdravil!

Svatá Terezie je nejen výbornou učitelkou vnitřní modlitby, ale také odhodlanou hlasatelkou odvahy k přátelství s Bohem. Naše zamyšlení uzavřeme jejími slovy, ve kterých spojuje pobídku k odvaze i k pokoře. Je totiž přesvědčena, že Bůh má rád odvahu a pokoru, velkou důvěru v něj, a že on je **přítelem** takových duší (13,2):

(Je třeba) mít velkou důvěru, protože je velmi zapotřebí neumenšovat touhy, nýbrž uvěřit Bohu, že pokud se vynasnažíme, postupně, ačkoli to nebude hned, můžeme dospět k tomu, k čemu s jeho milostí (dospěli) mnozí svatí; kdyby se (totiž) oni nikdy nerozhodli (po tom) toužit a postupně to uskutečnit, nevystoupili by k tak vznešenému stavu. Jeho Majestát chce odvázné duše a **je jejich přítelem**, nakolik kráčeji v pokoře a bez jakékoli

¹¹ Znamením kříže Terezie zahání úlek a vyprošuje si Boží ochranu.

důvěry v sebe; a nikdy jsem neviděla takovou (odvážnou duši), která by na této cestě zůstala dole; ani žádnou zbabělou duši, která by pod zdáním pokory (byť i) po mnoha letech došla k tomu, k čemu ty jiné (odvážné duše) (dojdou) za krátký čas.

Léká mě, jak moc působí na této cestě, když se někdo odváží k velkým věcem; byť (taková) duše nemá hned velkou sílu, i tak letí a dospěje daleko! Třebaže – jako ptáče, které ještě nedokáže pořádně létat – se unaví a potřebuje odpočívat.

(4. část) Duchovní vzlety

Miriam – Malá Arabka

26. *Píseň o poušti a rose.* – Vidíc sama sebe jako neplodnou zemi volala jsem úpěnlivě k Pánu a řekla jsem mu:

Pane, má země je vyprahlá a spálená:
sešli jí svou vláhu.

Mé tělo je v rozkladu,
moje nohy mne už víc neunesou,
mé ruce se už nemohou hýbat.

Moje nervy ochrnuly,
mé kosti vyschly,
morek mých kostí zatuchl.

Vlasy na mé hlavě ztvrdly,
všechny jsou zježené a bodají jako jehly.

Mé uši se zavřely
tak tvrdě, že nemohu slyšet.

Z mých očí odchází oheň
a ony už neží světlo.

Můj nos je ucpaný,
jazyk se mi přilepil k patru
a nedokáží už pronést slovo,
abych úpěnlivě volala k Tobě.

Foto: P. Jan Vianney, O.Carm.

Moje zuby jsou tak stisknuté,
že přes ně nemůže proudit vzduch
a umírám.

Moje rty jsou natolik rozpraskané žárem,
že už jimi nemohu hýbat,
abych Tě volala na pomoc.
Pane, sešli na tuto vyprahlou zemi svou vláhu
a ona znovu ožije.

* * *

Po svatém přijímání Ježíš navštívil svou zemi a já jsem zpívala:

Pán navštívil svou zemi,
a z vyprahlé a spálené, jaká byla,
stala se v jeho přítomnosti úrodnou a plodnou.

Pánův déšť přišel,
tráva a zeleň vyrašily.

Strom, o který jsem se opírala,
zesládnul jako palma.

Síly se mi vrátily;
ruce a nohy mne mohly podpírat.

Moje tělo je teď jako tělo dítěte,
mé nervy ožily.

Moje kosti se zpevnily,
morek mých kostí je jako chutný pokrm.

Moje vlasy zvláčněly,
splývají po mé hlavě.

Mé uši se otevřely,
abych slyšela sladká slova Páně.

Můj jazyk se rozvázal,
aby zpíval chválu!

Sladká rosa občerstvila moje rty,
ústa se pootevřela
a nechala proudit vzduch, abych mohla volně dýchat.

Foto: P. Jan Vianney, O.Carm.

Moje zprahlé rty zvláčněly,
abych mohla zpívat Pánu píseň díků.
Můj nos se otevřel
a vdechl líbeznou vůni Miláčkovu.

Celé moje tělo si odpočinulo
a bylo posílněno ...

27. *Píseň o křídlech a květech.* – Chytím se křídel svého Spasitele. Vidím celou zemi, která mne blahoslaví. Ach! Jak je sladké být tvou, můj Spasiteli! Tvé jméno je velké; naplňuje nebesa. Všechno tě chválí a je plné jásotu v tvé přítomnosti. Moje křídla k letu mi daroval můj Spasitel. Jeho pohled se slitoval nad mou duší. On mi dal křídla, díky nimž jsem letěla. Hluboká byla propast, v níž jsem se nacházela; a Pán mne z ní vzal. Od toho dne jsem navždy v jeho náručí. Šťastný den: kéž nikdy neskončí! ... Pán mne vzal do své vlasti. Co říkáte, obyvatelé země? On mi dává křídla k letu; dává mi tisíce květů, abych je házela na cestu, kterou vidím; vložil mi do rukou koš květů; všichni přátelé je mohou sbírat. Rozhazovala jsem je podél cesty; přátelé i nepřátelé spěchali, aby je získali. On mi dal křídla k letu a na kolena koš květů. Nebe a země se usmívaly svým neposkvrněným úsměvem...

*Z italštiny přeložil P. Jindřich Zdík Charouz, O.Praem.
Pokračování v příštím čísle*

Z vánoční promluvy svatého Bernarda

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Vánoce jsou pro nás nejen svátky, přinášející odpočinek a hezké chvíle mezi námi, ale pro nás křesťany slavení Vánoc pramení z naší víry, že narozený Ježíš je záchranou pro svět. A svátky také zpětně naši víru ovlivňují: oživují ji a prohlubují. Vánoční liturgie, texty Písma svatého, ale i koledy a různé vánoční zvyky jsou nám příležitostí vrátit se k počátku vši té jásavé radosti, všeho toho velikého úsilí. Vyhledal jsem si o letošních Vánocích jeden text z kázání svatého Bernarda († 1153), který tu radost, pramenící z víry v Narozeného, úžasně vyslovuje:¹

¹ Český misál pro neděle a význačné dny liturgického roku, Praha 1980, str. 43. (Nejde o úpl-

Ježíš – Kristus, Boží Syn, se dnes narodil v Betlémě judském.

Hlas veselí zazněl v naší zemi, hlas jásání a spásy v příbytcích hříšníků: radujte se hory, slyšte nebesa a poslouchej země, žasni a jásej veškeré tvorstvo; ale především ty, ó člověče: *Ježíš – Kristus, Boží Syn, se dnes narodil v Betlémě judském.*

Kdo má tak kamenné srdce, aby jeho duše neroztála při těchto slovech? Co sladšího mohlo být zvěstováno? Co radostnějšího pověděno? *Ježíš – Kristus, Boží Syn, se dnes narodil v Betlémě judském.* Srdce se marně namáhá vyčerpávat veškerou sladkost té svaté zvěsti, hledá slova a nemůže je nalézt.

Tyto věty krásnými slovy vyjadřují radost z narození Pána Ježíše, ale nevysvětlují přímo také důvod té radosti. Proč se tolik radovat? Odpověď najdeme v každém katechismu, můžete mi říci. Ano, ale přitažlivěji než definice na nás působí svědectví konkrétního člověka. I když jeho zkušenost je třeba jen částečná a nevystihuje vše tak dokonale jako ty propracované poučky. A tak jsem se pokusil vyhledat pokračování Bernardova kázání a to, jak on vnímal a vyslovil důvod velké radosti z narození Pána Ježíše. V historické knihovně vyderského kláštera se mi podařilo jeho kázání najít² a přeložil jsem z něj ještě několik dalších odstavců (amatérsky, jak jsem toho byl schopen, a s mírnou volností – ve prospěch srozumitelnosti a spádu promluvy). A protože se mi světcovo kázání líbí, chci se s Vámi o ně podělit.

Abychom četli pozorněji a načerpali z četby větší užitek, vyplatí se krátký úvod předem. Všimněte si: abychom ocenili význam Kristova narození, je třeba znát Ježíše dospělého! Musíme vědět, jakým způsobem žil později v dospělosti. Co říkal a učil, co dělal, jak zemřel a co se odehrálo po jeho smrti. To nevyčteme z pohledu do jeslí našich betlémů! Je třeba vědět, co se o něm v evangeliích píše dál. Na totéž ostatně upozorňují také odborníci při výkladu evangelijních kapitol o Ježíšově dětství: nemáme tu před sebou nějaké reportáže z doby, kdy ještě ani sám evangelista netušil, co jednou z toho dítěte bude! O událostech z Ježíšova dětství nám zpětně vyprávějí učedníci, kteří v Ježíši, dospělém muži, poznali Spasitele. A již o Ježíši – dítěti k nám promlouvají tak, že jeho velikost, důstojnost a role jsou v tom předznamenány a zřetelně obsaženy.

Svatý Bernard v celém textu svého kázání vysvětluje a opakuje trojí přínos Kristova narození pro nás a spojuje to s třemi jmény (nebo tituly),

nou citaci Bernardova kázání, původní text je mírně zkrácen; do našeho článku jsem jej převzal v této podobě.)

² *In vigilia Nativitatis Domini sermo I*, in: *Sancti Bernardi abbas primus Claraevallensis opera*, Venetiis MDCCXXVI, volumen secundum, 40-41.

kteří Dítěti, narozenému v Betlémě, Písmo a naše víra dávají: *Ježíš, Kristus, Boží Syn*. Barokní komentátor a vydavatel Bernardova díla to vyjádřil v poznámkách na okraj textu takto:

Trojí ovoce Narození:

1. Ničí hříchy.
2. Uzdravuje neřesti.
3. Povyšuje nás.

Odpuštění hříchů je vyjádřeno jménem *Ježíš*. Uzdravení z moci zlých návyků (neřestí) je spojováno se jménem *Kristus* (Pomazaný). A povýšení k důstojnosti Božích dětí úzce souvisí s tím, že *Ježíš* je *Boží Syn*. Tento trojí význam narození Pána zdůrazňuje a vděčně vychvaluje svatý Bernard v různých obměnách znovu a znovu. A teď už tedy přenechávám slovo jemu samotnému:

A opravdu to není narození bezvýznamné nebo neužitečná okázalost!
Ježíš – Kristus, Boží Syn se dnes narodil v Betlémě judském.

Vy, kdo přebýváte v prachu, probudte se a plesejte (Iz 26,19)!

Hle, Pán přichází s uzdravením, přichází s pomazáním, přichází se slávou.

Ježíš přece není bez uzdravení,

Kristus bez pomazání

a *Boží Syn* nepřichází beze slávy,

vždyť on sám je uzdravení, on je pomazání, on je sláva

– jak je psáno (v knize Přísloví): *Slávou otce je moudrý syn* (10,1).

Šťastná duše, jež okusila ovoce uzdravení,

a tím přitahována běží za vůní (jeho) mastí (Pís 1,3),

aby viděla jeho slávu, slávu jakou má od Otce jednorozený (Jan 1,14)!

Znovu se nadechněte, ztracenci: přišel *Ježíš*

hledat a zachránit, co zahynulo (Lk 19,10).

Okřepte, nemocní: přišel *Kristus*,

jenž zkroušené srdcem uzdravuje (Lk 4,18) pomazáním svého milosrdenství.

Zajásejte, kdokoli toužíte po věcech vyšších: sestoupil k vám *Boží Syn*,

aby vás učinil spoludědici svého království.

A tak tě zapřísahám: uzdrav mne, Pane, a budu zdrav,

spas mne a budu spasen (Jer 17,14),

oslav mne a prostoupí mne sláva.

A tak bude má duše dobrořečit Pánu
a vše, co je ve mně, jeho svatému jménu (Ž 103,1),
když se smiluješ nade všemi mými nepravostmi,
uzdravíš všechny mé neduhy
a mou touhu naplníš dobrými věcmi (Ž 103,5).

Tyto tři věci, milování, (tedy) zakouším,
když slyším, že *se narodil Ježíš, Kristus, Boží Syn*.

Vždyť proč jej oslovujeme jménem *Ježíš* (což znamená: Hospodin spasí),
ne-li proto, že *on spasí svůj lid od jejich hříchů*? (Mat 1,21.)

A proč chce být nazýván *Kristus* (Pomazaný),

ne-li proto, že (jak čteme u Izaiáše): *jho se s tebe sesmekne jak po oleji*?
(Iz 10,27.)

Proč se *Boží Syn* stal člověkem,

ne-li proto, aby každého člověka učinil *Božím synem*?

Kdo se postaví na odpor jeho vůli?

Jestliže *Ježíš* ospravedlňuje, kdo odsoudí (Řím 8,34)?

Když *Kristus* uzdravuje, kdo zraní?

A pokud *Boží Syn* pozvedá, kdo poníží?

Rodí se tedy *Ježíš*: ať se raduje kdokoli, nad kým vědomí hříchů vyřklo
ortel, že je viníkem k věčnému odsouzení. *Ježíšova* laskavost totiž pře-
sahuje každé množství či spoustu hříchů.

Rodí se *Kristus*: ať se veselí každý, na koho útočí staré neřesti. Protože
vůči *Kristovu* pomazání nemůže obstát naprosto žádný neduh duše,
jakkoliv zastaralý.

Rodí se *Boží Syn*, ať jásá, kdo znovu a znovu zakouší touhu po velkých
věcech, neboť přišel velký obdarovatel. Bratři, zde je dědic (Mk 12,7),
zbožně jej přijmeme, a tak i dědictví bude naše (Mk 12,7).

Ten totiž, který dal vlastního syna, jak by nám spolu se synem nedaroval
vše? (Srov. Řím 8,32.) Nikdo ať se nezdráhá věřit, nikdo ať neváhá,
máme velmi věrohodné svědectví: *Slovo se stalo tělem a přebývalo
mezi námi* (Jan 1,14). Jednorozený *Boží* chtěl mít bratry, aby on sám
byl prvorozený mezi mnoha bratry. A aby malomyslnost lidské křeh-
kosti neváhala, stal se nejprve on sám bratrem lidí, stal se synem člo-
věka, stal se člověkem. A považuje-li to člověk za neuvěřitelné, víru
(teď tím, co vidí) podepírají oči.

Zemřela sestra Archanděla Vlasta Pastyříková

(Zpracoval P. Gorazd, O.Carm.)

Kdo jste se seznámili se životem a službou P. Metoděje Minaříka (1912-2003), mohli jste postřehnout, že kromě péče o karmelitánská povolání mezi muži se P. Metoděj v 70. a 80. letech minulého století snažil vyjít vstříc také ženám, které by se rády staly sestrami karmelitkami a za normálních poměrů by vstoupily do kláštera. Jenže svobodný život řeholních společenství u nás tehdy nebyl možný. Otec Metoděj nejen udržoval kontakt se sestrami bosými karmelitkami, které byly z Prahy vysídleny do Jiřetína pod Jedlovou v severočeském pohraničí, ale napomáhal i tomu, aby se ženský Karmel vytvořil také při původní větvi řádu.

V té době přijal otec Metoděj řeholní sliby několika sester karmelitek (tzv. druhého řádu), které ovšem i nadále žily jednotlivě, každá ve svém domově. P. Metoděj jim při příležitostných setkáních poskytoval co nejdůkladnější výchovu k zasvěcenému životu a předával úctu ke Karmelu a zápal pro něj.¹

Jedna z těchto sester, Vlasta Pastyříková, na podzim letošního roku zemřela a my se při této příležitosti můžeme ohlédnout za svědectvím jejího života a jejího povolání.

Narodila se 17. 5. 1919 v Jamném u Jihlavy. Její rodné příjmení bylo Brabcová. Tatínek vedl hospodu a obchod, maminka byla v domácnosti. Rodiče měli celkem dvě dcery. Oblíbeným vzdálenějším příbuzným byl tatínkův bratr – kněz: Jan Brabec, děkan v Hradci Králové, který k nim vždy o prázdninách přijížděl. Tatínek pocházel z devíti dětí a všichni si víru udrželi i v dospělosti, i když dosáhli dobrého postavení – „byli páni“.

Vlasta studovala učitelský ústav v Hradci Králové a bydlela u strýčka na děkanství. Celkem tam strávila pět let. Rok studovala přípravku a čtyři roky pak samotný ústav. Ve druhém ročníku studia, když jí bylo 18 let, chtěla vstoupit do kláštera bosých karmelitek v Praze. Podle jejích vlastních vzpomínek nevěděla tehdy o životě v klášteře a o Karmelu nic bližšího, ale přišla jí taková náhlá myšlenka, aby se do kláštera přihlásila.

Strýček jí odrazoval a radil jí, ať počká. Ale hlavní překážkou se stalo něco jiného.

Na Karmel jsem se nedostala proto, že jsem neměla věno. Ještě si vzpomínám na tu představenou Karmelu, že Vám měla takové krásné, vzorné písmo, škoda, že jsem ty listy z Karmelu spálila. Jak mně to bylo líto, že to všechno není k ničemu, tak jsem všechno popadla a spálila. Neměla jsem to dělat... Tehdy bylo třeba věno, už nevím, jak veliké. Když jsem předtím studovala, kdepak bych potom vzala tolik peněz? Naši taky neměli, takže jsem nemohla do kláštera jít...²

Po maturitě v roce 1942 odešla do Polné a začala učit na tamní chlapecké škole – děti od první třídy. Po dvou letech byla přeřazena na jinou školu. V Polné prožila pět let a i tam opět bydlela na děkanství. Protože tam byl nadbytek učitelů, doplnila si potřebné zkoušky a učila i náboženství – děti od páté do osmé třídy na měšťanské škole v Polné. Do okolních vesnic jezdila učit na motorce.

Pak se vdala. Její muž byl nějaký čas i ředitelem školy a ona jako učitelka byla jeho podřízenou. Jejich manželství bylo šťastné, děti ale neměli. Později ale o svém manželství nechtěla příliš mluvit.

Být učitelkou v době totality nebylo s jejím přesvědčením snadné. Vzpomínala na to: *Pak mne překládali (z místa na místo), ale to je vedlejší...* Povolání učitelky vykonávala po celý život, až do svého odchodu do důchodu.

Když manžel někdy kolem roku 1980 zemřel, znovu se v ní ozvala její touha být karmelitkou. Obrátila se písemně na P. Metoděje. Našla si na něj kontakt a napsala mu. Dohodli se prostřednictvím dopisů a on přijel do Polné. Bylo to zrovna na slavnost Všech svatých, a tak se P. Metoděj smál a říkal jí: „Komu Pán Bůh, tomu všichni svatí.“ Tehdy ji v kanceláři na děkanství přijal do škapulířového bratrstva.

Tím začal jejich kontakt a tajná řeholní formace. Časné sliby složila 21. 7. 1986 a věčné 23. 7. 1989. Řeholní jméno Archanděla jí určil P. Metoděj, ona říkala, že by na takové jméno sama nepřišla. Na sklonku života si už ani nedokázala vzpomenout, proč jí to jméno dal: že tímto jménem jí dal za patronku karmelskou světici – bl. Archandělu Gírlani.

V rámci výchovy k řeholnímu životu, kterou jí P. Metoděj poskytoval, začala pak dojíždět na pouti k Panně Marii Karmelské do Kostelního Vydří. *To bylo všechno tajně.* Vždycky po pouti se P. Metoděj sestrám několik dní

¹ Otců nemáte mnoho. P. Metoděj Minařík, O.Carm. (1912-2003), Kostelní Vydří 2013, str. 29.

² Z jejích vzpomínek.

věnoval, ony po pouti také uklízely. (Tomu odpovídají i termíny jejich slibů.)

S Maruškou Macháčovou, která byla později – ještě v době totality – jmenována představenou sester, si Vlastička pak dlouho dopisovala, když byla Maruška nemocná. *Rozuměly jsme si. Ona byla taková neprůbojná, tak jako otec Metoděj. Ten byl taky nesmělý, takový pokorný člověk...* Ostatní tyto karmelitky poznala, když se účastnila jejich setkání, která vedl P. Metoděj a později P. Vojtěch Kodet.

Po celý život si uchovala svobodomyšlnou, veselou povahu. Radovala se ze života a také její víra byla radostná. Proto pro sestry a pro ty, kdo ji znali, byla prostě „Vlastička“. Karmelitáni tehdy neměli ani hábity. Teprve si je nechávali šít. Vlastička ráda vzpomínala na to, jak P. Vojtěch přišel oblečený ve svém prvním hábitu a ptal se jí na něj: „Jak se ti líbí?“ A ona mu odpověděla s humorem sobě vlastním: „*Mně se líbí ten karmelitán.*“ Když v roce 1991 přijel do Československa generální převor P. John Malley s P. Redemptem Valabkem, se sestrami se setkali a jednali s nimi o tom, zda by zkusily žít společně jako komunita a potom založit klášter. Ale starší sestry nechtěly, protože měly jen několik let do důchodu, nevěděly, zda ve svém věku ještě tak velkou změnu dokáží přijmout, a nechtěly se vystavovat existenční nejistotě. Vlasta Pastyříková tehdy cítila jako svůj závazek, že se musí starat o svou sestru a její dceru. A generál řádu jí dovolil, že může žít i jako karmelitka dál mimo komunitu sama a na úvodní formaci do kláštera do Itálie že tedy nepojede.

V roce 1993 pak bylo v klášteře ve Vydří z uchazeček o řeholní život v Karmelu, které nechtěly žít v trvalé klauzuře, vytvořeno společenství Sester Panny Marie, Královny Karmelu. Staral se o ně P. Vojtěch.

Vlasta Pastyříková zůstala stranou. Na sklonku života na to vzpomínala:

To jsem nesnášela dobře. Ale otec Metoděj, ten se mnou korespondoval, takže jsem nebyla sama. Mám ho ráda. A jsem ráda, že ho mám ráda.

(Takto živě na něj vzpomínala a mluvila o něm, i když to bylo již několik let po jeho smrti.) Z okruhu Karmelu ji pak příležitostně navštěvoval P. Vojtěch a několik nejbližších známých.

Bydlela se svými příbuznými a až do vysokého věku byla zcela soběstačná. Pak upadla a zlomila si pánevní kosti. Podle lékařů už asi nebyla naděje, že by mohla ještě někdy chodit. Po propuštění z akutního oddělení musela ještě strávit nějaký čas na LDN jihlavské nemocnice, ale tamní prostředí ve společnosti apatických babiček ji ubíjelo – ztrácela zájem žít – a byla by tam snad brzy zemřela. Příbuzní ji tedy vzali zpět do Jamné-

ho, do jejího rodného domku, kde pak žila jako ležící pacient ve vlastním bytečku. Změna prostředí jí velice pomohla; zcela ožila, jakoby omládlá. Zase žila jako radostný, opravdu šťastný člověk. Radovala se z věcí Božích, ale také vzpomínala na to, že ráda tancovala a měla ráda dechovku.

Ve Žďirci 27. 9. 2013. S paní učitelkou Vlastou ing. Karel Voplakal, jeden z jejich vůbec prvních žáků – v roce 1942 prvňáček v Polné.

Když se o ni příbuzní nemohli dál již starat, protože museli dojíždět do vzdálenějšího zaměstnání, dostala se do Domova pro seniory v nedalekém Žďirci. Tam se cítila celkem dobře a brzy si ji oblíbili jak pacienti, tak i personál. A někdy se i stalo, že některou svou spolubydlící učila se modlit. Někdy na začátku roku 2015 ji postupně začaly opouštět síly: nemohla číst, přestala s korespondencí, postupně začala ztrácet zájem o pozemské věci... Přesto byla stále velmi trpělivá a klidná. Zemřela 11. 9. 2015 v Domově pro seniory ve Žďirci. Pohřební mše svatá byla v sobotu 19. 9. 2015 v Jamném u Polné.

Dovolím si ještě připojit několik střípků její moudrosti a zbožnosti, které vyslovila jen tak na okraj vzpomínek, o které jsem ji prosil. Jsou prosté, hezké a věřím, že i poučné. Mohou nám být pobídkou k vděčnosti za její svědectví a k odhodlání naplnit podobnou prostotou a láskou také neopakovatelný příběh života a víry každého z nás.

- *Láska neumírá. To jen lidé.*
- *Já jsem byla „posedlá“ poezií. Poezie je skrytá teologie, jak kdosi řekl. (Přičemž její poezií byly texty písní: lidových, kostelních i populárních.)*
- *(Když jsem se jí ptal na podrobnosti z jejího života, na které si už nedokázala vzpomenout, řekla mi:) Víte, určité věci já už nepotřebuji vědět. Já jsem to věděla, já to vím – ve mně je cosi vybudováno, co se nedá tak lehko zbořit.*
- *Já se nenamáhám přemýšlet, o co mám v modlitbě prosit. Já prosím o lásku, vždycky o lásku. Té je nedostatek.*
- *Pán Bůh mě má rád. Já mám moc důkazů!*

Foto: ing. Karel Voplakal.

KARMEL

ČASOPIS PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.

ISSN – KARMEL 1210 – 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P – 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.

Evidenční číslo: MK ČR E 13791

Starší čísla časopisu najdete na www.karmel.cz